

М. І. Ярунів, старший викладач,
Львівський державний університет внутрішніх справ

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ЮРИСТА В УМОВАХ ПОБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Нині формування та розвиток громадянського суспільства напряду пов'язують із появою поняття «громадянин» як окремої одиниці суспільства, наділеної самосвідомістю та правовою культурою, котрий усвідомлено бере на себе відповідальність за свої дії, наділяється сукупністю невідчужуваних прав та свобод. У громадянському суспільстві особа, котра володіє свободою – це її внутрішній імператив, що виражається в історичному, філософському, правовому рівнях розвитку самого ж суспільства. Якщо припустити обмеження свободи особи та жорстко впливати на її свідому поведінку, правову культуру, все це може стати інструментом у соціально-правових системах і в майбутньому завдати шкоди як самому індивіду, так і суспільству.

З розвитком громадянського суспільства людина завжди стикалася з безліччю перешкод та проблем на шляху до побудови соціальної, демократичної, сучасної держави, основними із яких були такі поняття, як «свобода» та «відповідальність». Розглядаючи свободу як філософську категорію, то це своєрідний стан духу, котрий відображає природну, соціальну потребу людини як істоти в задоволенні своїх потреб, волі, свідомого визначення робити так, а не інакше. Разом з тим сама свобода людини не здатна в повній мірі показати все багатство, яке міститься у внутрішньому світі її можливостей.

Нині професія юриста виступає певним видом соціальної діяльності, відрізняється від інших своїми специфічними властивостями, котрі полягають у захисті прав та свобод, відстоюванні законних інтересів людини та громадянина в суспільстві. До основних професійних обов'язків юриста можна віднести: захист та охорона основних прав і свобод людини та громадянина, боротьба з незаконними діями фізичних чи юридичних осіб, якісні і кваліфіковане розв'язання різноманітних юридичних проблем, котрі служать в інтересах цілого суспільства. Сьогодні в особі юриста можна розгледіти кваліфікованого спеціаліста із високою правосвідомістю та правовою культурою, розумінням відповідальності перед людьми та законом. З цього приводу В. С. Нерсисянц зазначає, що: «Правова культура – це досягнутий рівень розвитку в правовій організації життя людей» [1, с. 272]. Автор наголошує, що правова культура є відображенням складової частини культури окремого

суспільства. Цю ж думку поділяє Ю. Ю. Калиновський: «Правова культура – це система позитивних проявів правової дійсності, що концентрує в собі досягнення юридичної науки і практики» [2, с. 11].

Відтак правова культура суспільства напряду залежить від загального рівня розвитку правової культури та правової свідомості юриста та від того, наскільки усвідомлюється цінність прав та свобод людини, цінність правової процедури при вирішенні суперечок, шляхів пошуку компромісів [3, с. 308]. Тому слід наголосити, що рівень розвитку будь-якої правової культури суспільства відображає загальні умови розвитку правової свідомості, котра проявляється через реалізацію правової діяльності, правовій поведінці тощо. З цього приводу Н. Н. Вопленко пише, що: «правова свідомість відображає реальні знання про право, оцінки діючого права та думки, ідеї про бажані зміни в праві і це не тільки результат відображення об'єкта, але й також можливість впливу на сам об'єкт, включаючи всю правову систему держави» [4, с. 6]. Правова культура юриста взаємодіє з загальною культурою народу та є її відображенням. Її формування тісно пов'язане з моральною, політичною та етичною культурами, адже їх пов'язує єдина мета – створення морально-правового суспільства [5]. В основі такого суспільства має бути людина, яка може регулювати та поєднувати між собою соціальні, економічні, політичні та культурні процеси.

Професіоналізм юриста в першу чергу має базуватись на високому рівні справедливості, відповідальності, усвідомленням того, що від його діяльності залежить доля людини її свобода чи несвобода. Все це підкріплюється морально-правовими обов'язками, котрі потрібно повсякчас покращувати, здобувати все нові знання. Сьогодні в державі наявні всі умови для того, щоб юрист як фахівець у галузі права міг повністю проявити себе покращити рівень своїх умінь. «Правова культура включає в себе державну (політичну, публічно-владну) культуру, яка по суті своїй є державно-правова культура, оскільки сама держава є правовою формою організації публічно-політичної влади» [1, с. 272–273].

Та попри все, кожна професія має свою певну сферу діяльності та свої особливості правової культури. Причому рівень професійної правової культури у різних гілках юриспруденції різний, хоча жодна з галузей права не обходиться без застосування морально-етичних та політико-правових якостей правової культури. Правова культура є дуже важливою в професійній діяльності юриста і зокрема у функціонуванні державного апарату. Багато засад гуманістичних цінностей тісно пов'язані з правовою культурою та її діяльністю. Та правову культуру юрист не повинен використовувати як засіб маніпулювання правовими нормами та законами. Адже це може негативно

впливати на розвиток демократичних та гуманістичних засад. Правова культура повинна відображати позитивну сторону юриста та його діяльності відносно людини та держави.

На думку В. С. Нерсисянца, «людина з точки зору правової природи повинна посідати чільне місце у суспільстві. Має усвідомлення якраз тієї обставини, що в абстракціях права за зовнішньою умовністю йдеться про основне в житті індивіда та всього соціуму – про свободу, справедливість, рівність, що правові умовності – це насправді абсолютно необхідні умови гідного людині життя всіх і кожного» [6, с. 42]. Потрібно сказати, що вагоме значення моральної зрілості людини та її внутрішньої моральної зрілості і підготовленості для життя по праву. Попри те, що правова культура юриста базується на позитивному праві, її джерелом є природні закони та вимоги суспільного життя. Кожен юрист може самостійно обрати джерело правової культури, яке буде суттєво впливати на рівень, якість та ступінь правової культури. Розглядаючи правову культуру юриста у побудові громадянського суспільства, стає зрозумілим, що вона виконує основну роль у формуванні цілісної, незалежної нації. Саме людина, як соціальний індивід, виступає суб'єктом громадського процесу, та пронизує крізь себе усі феномени, як духовної, релігійної матеріальної культури цивілізації.

Отже, правова культура є важливою не тільки для юриста, а і для суспільства в цілому. Під час розвитку правової культури розвивається і держава. Провідним у ній є дух правової культури, джерела якого становлять духовні норми суспільства. Задля розвитку та зміцнення правової культури юрист повинен відповідати своїй професії і зміцнювати свій авторитет і авторитет працівників юридичної професії в суспільстві. Правова культура сьогодення ще повинна удосконалюватись та зміцнюватись. Адже як було вищезазначено, для прогресивного розвитку держави потрібен морально-правовий розвиток суспільства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нерсисянц В. С. Общая теория права и государства : учеб. для юрид. вузов и факультетов / В. С. Нерсисянц. – М. : НОРМА – ИНФРА. М, 1999. – 552 с.
2. Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні : монографія / Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. – Х. : Право, 2009. – 352 с.
3. Теория государства и права : учебник / под ред. В. К. Бабаева. – М. : Юрист, 2003. – 592 с.
4. Вопленко Н. Н. Правосознание и правовая культура / Н. Н. Вопленко. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2000. – 52 с.

5. Правова і політична культура українського соціуму за умов модернізації політико-правового життя : монографія / О. О. Безрук, Л. М. Герасіна, І. В. Головка та ін. ; за ред. М. П. Требіна. – Х. : Право, 2016. – 560 с.
6. Нерсесянц В. С. Філософія права : учебник / В. С. Нерсесянц. – М. : Норма, 2003. – 647 с.

А. О. Кузьменко, студентка,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ВІДМІННІСТЬ ВІД МЕНТАЛІТЕТУ ІНШИХ КРАЇН

Під впливом багатьох факторів не одне сторіччя розвивається українська ментальність. Розвиток ментальності залежить не тільки від історії наших предків, культури нашого народу та етнічних чинників, а й сучасного впливу політичних реалій життя. Зараз Україна обрала для себе європейський напрям розвитку та інтеграцію до культурного та соціального кола Європи, тому дуже важливо пристосуватися до ментальності європейського народу, які, на мою думку, мають споріднені риси.

На формування нашої української ментальності найбільш вплинуло геополітичне розташування України. Наша країна дуже вигідно розташована з політичної точки зору. Таким чином, не можна говорити про чисте існування українського менталітету, без впливу на нього західних чи східних сусідів. Звісно, на розвиток ментальності українців, що живуть на заході нашої країни, більше впливала ментальність і світогляд країн Європи, а ось жителі сходу мають більше риси пострадянського менталітету. Можливо, саме тому сучасний українець, як і представники європейських країн, високо поцінує досягнення науки та техніки, але водночас для нього важливо, щоб вони використовувалися задля гуманістичних цілей. Сучасні українці є універсальними людьми, завдяки впливу багатьох культур і менталітетів на них. Вони легко опановують кілька суміжних професій, у скрутних ситуаціях уміють швидко знайти нестандартне рішення. Ми навчилися пристосовуватися до різних ситуацій і умов життя.

Не можна також заперечувати, що ментальність багато в чому залежить від рівня життя. На сучасних прикладах ми стикаємося з такими проблемами. Українці відносять себе до західного типу менталітету, але розрізненість у рівні життя суттєво впливає на миролюбність і адекватне ставлення до сусідів. Наразі ми маємо таку ситуацію: ментально українці поділяються на два геополітичні табори – це пострадянський та проєвропейський.